

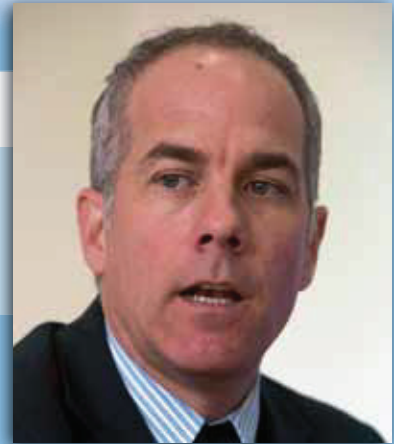
הלשכה

בטאון לשכת עורכי הדין • העד המחוזי, ירושלים

שבת – תשע"ג • ינואר 2013 • גליון מספר 97

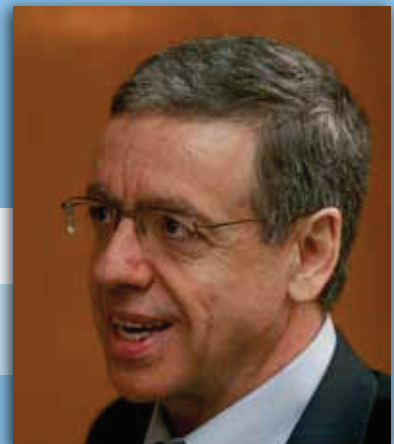
"לא כלב שמירה – אלא מגדלור"

היועץ המשפטי לעירייה אמנון מרחב
מעדיף אתגרים על עימותים

נשים מפלסות דרך

3 עורכות דין מדברות על הניסיון להוביל שינוי:
סוזן ווייס | אירית רוזנבלום | רבקה שוורץ

מאזן אישי ומערכתי

מני מזוז על המלחמה בשחיתות ותוצאותיה

מדורים, טורים, כתבות ופרשנות משפטית מאת אשר אקסלרד ✖ דלית-ישגב
רוזנצוויג ✖ יובל שני ✖ שמואל שמיר ✖ מתי עצמון ✖ אריאל עטרי ✖ רות
זפרן ✖ שחל יריב ✖ דניאל מירסקי ✖ קובי קמר ✖ חיים שיבי ✖ ערן בן ארי
✖ אפרת ברוך-אלטרץ ✖ עודד הכהן ✖ רפאל בן ארי ✖ אלון חן ✖ עמיר
אברהמי ✖ שגיא תירוש ✖ דוד שונברג ✖ דורון תמיר ✖ צבי חכם ✖ איתן להמן

דת, מדינה ואשה – על אתגרים משפטיים במדינה יהודית ודמוקרטית

כך אנו מנסות למזער את הנזקים הנוצרים היום מהחיבור בין דת ומדינה, וזאת מתוך אמונה כי הפערים בין מדינה יהודית ומדינה דמוקרטית ניתנים לישוב, וכי ניתן לאזן את ערכי מורשת ישראל עם הערכים הדמוקרטיים וזכויות האדם של תושבי המדינה

זכות להתגרש. יכולתה של אישה ל"כתוב את סיפור חייה" על פי בחירתה, ולקבוע האם היא מעוניינת בנישואין והאם היא מעוניינת להשתחרר מנישואין מהוות היבט משמעותי בחירויות היסוד שלה.

לאור זאת, אנו טוענות שמי שמנצל את היכולת הקיימת תחת דין תורה להימנע ממתן גט גורם נזק כל יסוער ועליו לשלם על הנזקים הנגרמים. ברוח זו, מרכז צדק לנשים הגיש, וממשיך להגיש, סדרה של תביעות נזיקין נגד סרבני גט בבית המשפט לענייני משפחה בתקווה שמערכת המשפט תביע עמדה נחרצת שיצירת עיכובים במתן הגט אינה כלי לגיטימי במסגרת הליך גירושין ועומדת בניגוד מפורש לזכויות יסוד ולמורשת ישראל. ביקשנו להפוך את השיח המשפטי בכל הנוגע לדיני המעמד האישי: אם עד היום סרבנות הגט נתפסה כ"זכות" הלכתית, כיום מדובר בעוולה אזרחית.

עד היום, הצלחנו במידה רבה במאמצים אלו:

תביעות הנזיקין שאנחנו מגישות נולדו למעשה מתביעה שהגשתי נגד סרבן גט בשנת 2000, בזמן שהייתי המנהלת-מייסדת של "יד לאשה", עבור לקוחה שבעלה מנע ממנה גט לאורך יותר מ-10 שנים. פרקליטו של הבעל ביקש מהשופט למחוק את התביעה על הסף בשל היעדר עילה. אך בית המשפט לענייני משפחה מפי השופט גרינברגר קבע כי סירוב גט

וזאת מתוך חובתם לעצב מדינה "יהודית ודמוקרטית" האמונה על שימור וקידום ערכי מורשת ישראל. אך כיום, נראה שהמדינה ויתרה על אחריות זו לטובת בית הדין הרבני. לא זו בלבד שהמדינה מסרה לבד"ר את המונופול על גירושין ונישואין, אלא נראה שבהיבטים רבים בחרה המדינה ליתן לרבנות מונופול על ה"יהדות" כולה, ולמרבית הצער יהדות זו אינה תמיד שומרת בקנאות על זכויותיהן של נשים ואינה מצליחה לקדם צדק, כבוד, וחירות.

בעבודתינו אנו מנסות למזער את הנזקים הנוצרים היום מהחיבור בין דת ומדינה, וזאת מתוך אמונה כי הפערים בין מדינה יהודית ומדינה דמוקרטית ניתנים לישוב, וכי ניתן לאזן את ערכי מורשת ישראל עם הערכים הדמוקרטיים וזכויות האדם של תושבי המדינה.

מתוך תפיסת עולם זו, אנו לוקחות לידינו תיקים עקרוניים במטרה לאתגר את בתי המשפט להתייחס לעניינים המשפיעים על כלל הציבור, כדוגמת תיקי נזיקין נגד סרבני גט, ואף עתירות לבג"צ בנושאים עקרוניים.

תביעות נזיקין נגד סרבנות גט: מזכות הלכתית לעוולה אזרחית

במרכז צדק לנשים, אנו מאמינות שכפי שיש לנשים זכות להתחתן על פי בחירת ליבן, כך גם קיימת להן

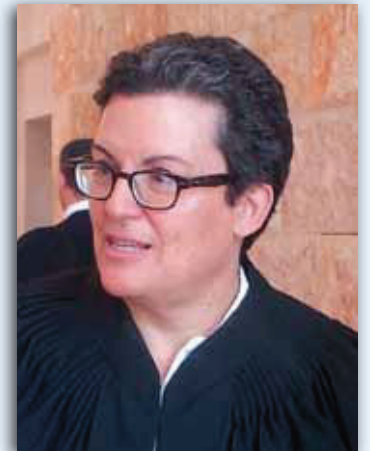
תפקיד בית המשפט האזרחי בהגנה על חירויות יסוד וזכויות אדם

במרכז צדק לנשים אנו מטפלות בתיקים אשר עוסקים בצומת בה נפגשים המערכת הדתית ועקרונות המדינה כמדינה דמוקרטית ושוויונית, מפרספקטיבה של הפגיעה הנגרמת לנשים כתוצאה ממפגש זה. ציר המפגש של "דת, מדינה ואישה" מעלה סוגיות רבות בהן אנו מבקשות התייחסות מצד מערכת המשפט, וזאת בכדי להגן על אזרחיות המדינה מפני כוחם של מוסדות המדינה.

המרכז, אשר נוסד בשנת 2004, שם לו למטרה להגן על זכותן של נשים לשוויון, צדק וכבוד במסגרת ההלכה היהודית, ומהווה כתובת עבור נשים יהודיות מכל מגזרי החברה הישראלית המשלמות מחיר אישי בשל העירוב של דת ומדינה.

חלק נכבד מעבודת המרכז נוגע לסוגיית העגינות הנגרמת עקב סרבנות גט. המרכז גם עוסק במקרים בהם רשויות הדת במדינה מפקפקות בגיורים, וכן בסוגיות הקשורות לממזרות או לאיסורי חיתון, ואף להיבטים מוסדיים של חקיקה ופעולות הרשויות השלטוניות.

לתפיסתנו, מדינת ישראל ובתי המשפט שלה חייבים לקחת אחריות להבטיח את חירות הפרט גם במקומות בהם נפגשות חירויות אלו עם המערכת הדתית הרשמית,

סוזן ווייס, עו"ד

"מרכז צדק לנשים הגיש, וממשיך להגיש, סדרה של תביעות נזיקין נגד סרבני גט בבית המשפט לענייני משפחה בתקווה שמערכת המשפט תביע עמדה נחרצת שיצירת עיכובים במתן הגט אינה כלי לגיטימי במסגרת הליך גירושין ועומדת בניגוד מפורש לזכויות יסוד ולמורשת ישראל"

* מייסדת ומנהלת מרכז צדק לנשים

התקשורת עוקבת מקרוב אחרי עימות בין פעילת זכויות נשים לבין מי שפעילותה אינה נראית לו

מהווה הפרת חובה חקוקה של חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, בשל הפגיעה באוטונומיה של מסורבת הגט, וכן הוסיף:

"שאיפות החברה הישראלית לכבודו וחירותו של האדם, הגלומות גם בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, וגם בתורת ישראל עצמה – התורה הקובעת את ערכי היסוד של חי משפחה לא רק בדת היהודית אלא גם בחוק הישראלי – מחייבות את המסקנה כי יצירת העיגון שוללת את כבודה וחירותה של האישה"

[הדגשה שלי-ס.ו.] תמ"ש 3950/00 (י-ם) פלונית נ' פלוני א' ו-ב' (ש' גרינברגר, 23.1.01), פורסם בנבו וכן בפ"מ כרך תשס"א-2001]

בעקבות החלטתו של גרינברגר הוגשו תביעות נוספות, ובשנת 2004 ניתן פסק הדין הראשון עבור לקוחה שייצגתי בו קבע השופט הכהן כי סרבנות גט מהווה עילה נזיקית לפי עוולת הרשלנות, וחייב את הבעל בפיצויים בגובה 425,000 ₪. [תמ"ש 19270/03 (י-ם) כ.ש. נ' כ.פ. (ש' הכהן, 21.12.04, פורסם בנבו)] מאז ניתנו עשרות פסקי דין על ידי בתי המשפט למשפחה ברחבי הארץ.

בתיקים הראשונים שנדונו, חלק מהשופטים תלו את קיומה של העוולה בקיומו של פסק דין לחיוב גט מצד בית הדין הרבני, אך בשנים האחרונות התקבלה בפסיקה הגישה לפיה בית המשפט האזרחי בוחן את קיומה של סרבנות הגט לפי המצע

"ביסוסה של העוולה מסייע לקדם מציאות שבה יפחת השימוש בגט כקלף מיקוח בידי צד המנסה להשיג יתרונות מול בן זוגו בסוגיות השונות הכרוכות בפירוק התא המשפחתי, ומתוך הבנה שלא יתכן שבני זוג יהיו כבולים לקשר הנישואים וחייהם ייעצרו עד שיסתיימו מכלול העניינים המוחלטת של בן זוגם"

בהם ברור כי הנישואים תמו והבעל מעגן את אשתו לשווא.

ביסוסה של העוולה מסייע לקדם מציאות שבה יפחת השימוש בגט כקלף מיקוח בידי צד המנסה להשיג יתרונות מול בן זוגו בסוגיות השונות הכרוכות בפירוק התא המשפחתי, ומתוך הבנה שלא יתכן שבני זוג יהיו כבולים לקשר הנישואים וחייהם ייעצרו עד שיסתיימו מכלול העניינים לשביעות רצונו המוחלטת של בן זוגם.

מעבר לכך ראוי להגיש כי לעמדתנו הזכות לקבל פיצוי בגין נזקי סרבנות גט היא זכות העומדת איתנה ושרירה וקיימת ללא כל קשר אם ומתי ייתן בן הזוג הסרבן את הגט, אם בכלל. אין לדרוש מהצד הנפגע כתוצאה מסרבנות גט לבחור בין החירות שלהן לבין הפיצוי המגיע להן עקב סרבנות רבת שנים. כפי שאין זה מוצדק לדרוש מאשה לוותר על חלקה ברכוש המשותף, כך אין לדרוש ממנה לוותר על פיצוי בגין השנים שנגזלו ממנה לחיות את חייה כרצונה, ללדת ילדים, וליצור קשרים אינטימיים.

במבט צופה פני עתיד, אנו מקוות לראות המשך פיתוח העוולה, בין היתר על ידי קידום הרעיון שהועלה ע"י השופט פלקס [תמ"ש (י-ם) 10-05-44248 כ.ש. נ' כ.ש., 8.9.2011, פורסם בנבו] והשופט שני [תמ"ש (ת"א) 10-08-23849 ק

לגבר לשאת אישה נוספת, ואשר זכה לחרגי ספציפי מהאיסור הפלילי על ביגמיה בחוק הישראלי. השופטת סיוון פסקה במקרה כזה כי "ייתכן ההיתר לשאת אישה נוספת פותר את המניעות ההלכתית חוקית של גבר הנישא, אולם אינו פותר את יתר הנזקים כגון פגיעה בחופש הבחירה, הזכות להשתחרר מקשר כפוי וכיו"ב שנגרמו בעטיה של הסרבנות לקבל הגט" [תמ"ש 10-02-35371 א.א. ל.ב. נ' ח.ב. (ט' סיוון, 04.04.12, פורסם בנבו) – תיק שלא יוצג ע"י העמותה]. גישה זו מבטאת תפיסה לפיה סרבנות הגט מהווה פגיעה בכבוד ובאוטונומיה האישית אף מעבר למגבלה שהיא יוצרת על נישואים נוספים. מבחינת המרכז, התפתחות זו מבורכת שהרי היא מחדדת ומבירה כי יש להבטיח את היכולת של כל בן אדם – אשה וגבר – לבחור למי היא רוצה להתחבר ומי היא רוצה לאהוב כזכות יסוד.

לסיכום, בחינה של המצב בבתי המשפט לענייני משפחה ברחבי הארץ מצביעה שסרבנות הגט הינה עילה מבוססת. תביעות הנזיקין מאפשרות למסורבת גט לתבוע את נזקה מהבעל בבית משפט אזרחי בעילת הרשלנות והפרת חובה חקוקה, ולקבל פיצוי עבור הנזק הממשי שהוא גורם לה באימתן הגט: הסבל, הפגיעה באוטונומיה וכן הלאה, בכל המקרים

העובדתי שהונח בפניו, ללא תלות בפסיקת בית הדין. בתיק נוסף בו טיפלנו השופטת סיוון נימקה את הגישה הזו בכך שבית הדין "מחוייב למערך שיקולים שונה לעיתים ממערך השיקולים והמתווה אליו מחוייב בית המשפט האזרחי", ולכן "ככל שקיימת תביעה אזרחית – על בית המשפט לדון בה עניינית". לאור זאת, סיכמה השופטת סיוון, "ניתן לקבוע האם קיימת סרבנות גט בהתאם לראיות נסיבות והוכחות... גם אם ביה"ד המליץ על נתינת גט גרידא". [תמ"ש 024782/98 נ.ש. נ' ג.י. (ש' סיוון, 14.12.08, פורסם בנבו)] בתי המשפט אף הכירו בכך שקיימת מבחינה עקרונית עילה גם כנגד מי ששידלו את הבעל לסרב לתת גט וכנגד מי שסייעו בידו להתחמק מנתינתו, ואף סרבניות גט חשופות כיום לתביעות נזיקין. השופט הכהן קבע כי "אין כל נימוק לשלול את תקפן של פסיקות אלה שניתנו עד כה במקרה של סרבנות גט מצד הבעל, בנסיבות בהן יתברר כי האישה היא המסרבת לקבל מיד בעלה את הגט" [תמ"ש 21162/07 פלוני נ' פלונית (ש' הכהן, 21.1.10, פורסם בנבו) – תיק שלא יוצג ע"י העמותה].

כמו כן, פסיקה כנגד סרבניות גט ניתנה גם כאשר הבעל קיבל "היתר מאה רבנים" המאפשר לו לשאת אישה שנייה (כלי הלכתי המתיר

רגע של מחאה והפגנה במאבק נגד הדרת נשים ולמען זכויות האשה

נ' ק (09.10.11, פורסם בנבו) לפיו סרבנות גט היא לא רק עוולה נזיקית אלא מהווה גם הפרה של חובת תום הלב בדיני החוזים העומדת בניגוד לחובת ההגינות הנובעת מהחווה המשפחתי המיוחד בין גבר לאשתו. יצויין שניתן לזהות קיומה של חובה זו כחובה המוצהרת אף בבסגרת חוזה הכתובה היהודית בה מתחייב הבעל היהודי העתידי, בין היתר, לכבד את כלתו, אשתו, כפי שצינו מספר שופטים בפסקי דינם – כדוגמת השופט ויצמן [תמש (כ"ס) 19480/05 פלוני נ' עזבון המנוח פלוני ז"ל (30.04.06), פורסם בנבו] בסעיף 19 לפסה"ד].

ברוח זה אף נזכיר את דברי רוזן-צבי ז"ל המוזכרים אף בפסקי דין שניתנו על ידי גרינברגר, הכהן, וטפרברג העומדים תמיד בפנינו:

"לטעמי, המושג הבסיסי של כבוד האדם וקדושת חייו בהיותו בן חורין לא יכולה להתיישב בשום פנים ואופן עם סרבנות גט או עם עגינות, מלכתחילה ואינו סובל מצב של תלות שבו צד אחד מגביל את הצד השני ויוצר כלפיו תוצאות בלתי אפשריות. מצב של עגינות, לפיו סרבן גט משאיר אישה, זה פוגע בכבודה הבסיסי. זה לא רק היבט הלכתי שהרב עובדיה יוסף נתן לו ביטוי מובהק, יש ביטוי מופלא בדעת המהרש"א בסוף מסכת יבמות שכותב: במקום שיש עיגון אין שלום, וכל התורה לא ניתנה אלא למען עשיית השלום. כלומר, מצב של עגינות עוקר מבחינה זו את המטרה הבסיסית שלשמה ניתנה תורה. אלה דברים שמבטאים את התפישה האוניברסלית של שלום, של חרות ושל כבוד האדם."

[דברי הפרופ' א' רוזן-צבי שמסר בפני ועדת חוקה, חוק ומשפט (פרוטוקול מספר 240, 8.11.94, עמ' 10)]
לשם המשך פיתוח כלי משפטי זה, אנו פועלות להנגיש את תביעות הנזיקין הללו לעורכי דין על ידי סדנאות בנושא. אמשיד להעביר את הסדנה במהלך השנה הקרובה דרך לשכת עורכי הדין, ואנו שמחות לייעץ לעורכי דין המגישים תביעות אלו בשם לקוחותיהם.

ארוכה וקשה בוטל כלא היה הספק שהוטל ביהדותן של העותרות וילדיהן. אך על אף שפסק הדין אינו חוסך בביקורת כנגד התנהלות בית הדין הרבני, הביקורת אינה מובילה להידרשות לשאלות הליבה העולות במסגרת העתירות הללו לגבי עצם סמכותם של בתי הדין הרבניים לבטל גיורים בדיעבד.

אנו נמשיך לעקוב אחרי הטיפול במקרים כאלו ככל שיעלו בעתיד, ונמשיך להתנגד לפרקטיקה הנוראית של הטלת ספק ביהדותם של גרים, בהעמדת רמת שמירת המצוות מצדם למבחן לאחר הגיור ולכל מהלך של ביזוי והשפלה מצד בית הדין כלפי אנשים אשר הצטרפו מדעת לעם ישראל.

"אסורה לבעלה ולבועלה": פגיעה בפרטיות ובשלטון החוק

תיק נוסף שבטיפול המרכז מתנהל בימים אלו בבג"צ נוגע לסוגיה של איסורי חיתון על פי הדין הדתי. ייצגנו אישה בבית הדין האזורי

תקף בנימוק שבעת שקיבלה עליה התחייבות לקיים מצוות, התחייבות שהינה אחד משלבי הגיור, הדבר נעשה ללא כנות. יצויין כי החמרה הלכתית הכוללת פקפוק בדיעבד בכשרותם של גיורים פוגעת בעיקר בנשים. זאת משום שמוזות הלכתית אימות יהדותן של נשים אקוטי יותר, כיוון שדת הילדים נקבעת לפי האם בלבד.)

לאחר שהחלטת הדיין הנ"ל אושרה גם בבית הדין הרבני הגדול הגשנו עתירה נגד ההחלטה בשם עותרת זו וכן עתירה נוספת בשם עותרת עם נסיבות דומות. בעקבות העתירה נמצא פיתרון עבור העותרות – לגבי העותרת ט', למשל, ביהמ"ש יזם הליך מחדש בביה"ד בת"א, שהחליט לאשר את גיורה. לאור הפתרון שנמצא לעותרות הספציפיות, בית המשפט העליון לא נדרש להכרעה בשאלה העקרונית הנוגעת לסמכות בית דין לבטל גיורים שנעשו על ידי בית דין ממלכתי אחר. [בג"צ 5079/08 פלונית ואח' נ' הדיין הרב הברהם שרמן ואח' (25.04.12), פורסם בנבו]

אנחנו מסכמות את ההליך ברגשות מעורבים. מחד, אחר דרך תחתים

ביטול גיור: פגיעה בכבוד האדם

אחד התיקים החשובים שניהלנו במרכז הוא תיק שהוגש בצירוף שורת ארגונים נוספים, העוסק בפסילת גיורים בדיעבד על ידי בתי דין רבניים, וזאת כאשר מדובר בגיורים רשמיים שנעשו ע"י בתי דין של המדינה.

בשנים האחרונות היו הרכבים מסוימים בבתי הדין אשר נקטו קו הלכתי לפיו הם פוסלים גיורים של בתי דין אחרים בדיעבד, שנים אחרי שהגיור נעשה. בשנת 2008, בית הדין האזורי באשדוד פסל למפרע את גיורה של ט', וכפועל יוצא קבע כי גם שלושת ילדיה אינם יהודים.

מדובר בגיור שנעשה על ידי בית הדין המיוחד לגיורים בראשות הרב חיים דרוקמן כ-15 שנה קודם לכן. בשנים שאחרי גיורה, נישאה ט' לבעל יהודי ויחד נולדו לזוג שלושה ילדים. התיק הגיע לבית הדין עקב רצון בני הזוג להתגרש. כאשר הדיין גילה שהאישה הינה גיורת, הוא החל לחקור בעניין התנהגותה הדתית בהווה כדי לבחון האם היא עולה בקנה אחד עם ההלכה. הדיין קבע שהגיור שלה אינו

הישראל. השאלה היא האם החוק במתכונת ההצעה הנוכחית ישיג את מטרתו, ישפר את שכר הסופרים ובכך ימנע את האיום אשר מרחף על עתיד הספרות הישראלית, כפי שטוענים מציעי החוק? התשובה לכך, אינה ברורה.

חנות ספרים ישראליים, הרי שהחוק אינו מאפשר זאת. **מהאמור לעיל עולה, כי גם אם יחקק חוק הסופרים במתכונת הצעת החוק הנוכחית, הרי ששוק הספרים אמנם ישתנה, אך מבצעי ה-4 במאה' לא ייעלמו מהנוף**

לאור על ידי מוציא לאור ישראלי, ייתכן כי הוראות הצעת חוק לא יחולו עליו. עצמאותו של המו"ל הזר הכרחית לאור המונח 'תאגיד קשור' המוגדר בסעיף ההגדרות בצורה רחבה ביותר. לכן, ככל שהמו"ל הזר יופעל ב-'שלט רחוק' על ידי מו"ל או

בחוק ומהוראות החוק עצמם. שכן, בסעיף ההגדרות לחוק מוגדר ספר כ-'ספר שהודפס בישראל או על ידי מוציא לאור ישראלי, לצורך מכירתו בישראל לציבור הרחב באמצעות חנויות ספרים'. כך, אם הספר לא יודפס בישראל ולא ייצא

המשך מעמוד 42 / דת, מדינה ואשה – על אתגרים משפטיים במדינה יהודית ודמוקרטית

עבור גברים, כך קיימת חובה למנות לועדה לפחות 4 נשים.

אנו סבורות שוועדה המעצבת את פניה של מערכת שיפוטית שבאופן מגדריים בין איש לאשתו חייבת לכלול ייצוג הולם לנשים, וכי ייצוג הולם אינו אישה אחת, אלא מתחשב בנסיבות המיוחדות של הוועדה והרכבה, וכן מתחשב בחובתה של המדינה לפעול לביעור אפליה כנגד נשים לצורותיה. על כן דרשנו בעתירה כי רשויות המדינה מלאו את חובתם תחת האמנה לביעור אפליה כנגד נשים לצורותיה, וימנו את נציגיהם תוך שימת לב לאפליה המובנית בהרכב ועדה זו. בעניין זה אף הוגשה בקשה ע"י מרכז קונקורד לחקר המשפט הבינלאומי להצטרף כידיד בית משפט.

מזה כשנה מנועה הוועדה מלהתכנס, עקב צו ביניים העומד בתוקפו, וכעת ממתניים לראות כיצד יושפע הרכב הוועדה לאור המינויים שיעשו לאחר הבחירות הכלליות לכנסת.

מדוע שלא ימנעו מלשאל טובלות שאלות אישיות.

ייצוג נשים בוועדה למינוי דיינים: ייצוג הולם לנשים במוקדי קבלת החלטות

מעבר לייצוג מקרים פרטיים, בוחרת העמותה לעסוק גם בסוגיות מהמישור הציבורי הכללי. דוגמה לת ביעה שכזו היא עתירה שהגשנו בנוגע לוועדה למינוי דיינים. הוועדה למינוי דיינים מקבילה לוועדה למינוי שופטים, והיא אשר בוחרת את הדיינים אשר יתמנו לבתי הדין הרבניים. על פי חוק הדיינים, תשט"ו-1955 יושבים בוועדה למינוי דיינים 10 נציגים, המתמנים על ידי הממשלה, הכנסת, לשכת עורכי הדין, וכן 2 דיינים ו-2 הרבנים הראשיים. אף שנשים יכולות לשבת 66 מקומות מתוך העשרה, הרכבה הנוכחי של הוועדה אינו כולל נשים כלל, ובאופן כללי ייצוגן של נשים בוועדה זו היה מינימלי ביותר.

בעתירה שהגשנו (יחד עם שדולת הנשים, קולך, מרכז רקמן לקידום מעמד האישה, מבוית סתום, תנועת ירושלמים, חד"וש ועמותת גרנית), התנגדנו לכינוסה של הוועדה למינוי דיינים בהרכבה הנוכחי. אנו טוענות שעולות כאן סוגיות מהותיות בנוגע לעמידתם של הגופים הממנים בחובת הייצוג ההולם שנקבעה בפסיקה ובחוק שיווי זכויות האישה, וכן כי המינויים נעשו תוך התעלמות מהאפליה המובנית בהרכב הוועדה, לפיה נשים מנועות מלהתמנות ל-4 מקומות אשר שמורים לתפקידים שאינם פתוחים בפניהן (2 הרבנים הראשיים ו-2 הדיינים). אנו מבקשות הכרה באפליה המובנית הזו וקביעה שכפי שמשוריינים בוועדה 4 מקומות

בבלניות במקוואות הציבוריים שסירבו לאפשר לה לטבול מחדש שהיא אינה נשואה. פ' נאלצה לנסות לשוות לעצמה חזות של אישה נשואה וכל זאת כדי לטבול במקווה, בהתאם לאמונתה. פניות של העמותה למשרד לשירותי דת העלתה סירוב לאפשר טבילתה של העותרת, וכן התברר כי קיימות הנחיות רשמיות המנחות את הבלניות למנוע טבילת רווקות, אלמנות וגרושות בנימוק הלכתי. על כן הגשנו עתירה הטוענת כי המדיניות וההנחיות שיצאו בעקבותיה פוגעות בחופש הדת של הנשים המעוניינות לטבול, בזכותן לפרטיות, מהווה אפליה באספקת שירות ציבורי ומהווה כפייה של נורמות דתיות על נשים יהודיות בעלות תפיסה דתית שונה. (לעתירה זו הצטרפה עותרת נוספת, אשר כניסתה למקווה סורבה כאשר ניסתה לטבול לקראת יום הכיפורים, וכן ארגון קולך).

בהמשך התברר כי סוגיית הגבלת זכות השימוש במקווה חמורה אף מששיערנו לתחילה, וכי טבילה נמנעת גם מנשים שטובלות ממניעים אורתודוקסיים קלאסיים, אך שאינם מתיישבים עם הקו ההלכתי המדוקדק של קובעי המדיניות או הבלניות המפעילות את המקווה בפועל. כך לדוגמה אישה דתייה ונשואה ביקשה לטבול במקווה כדי לעלות להר הבית, אך כניסתה למקווה נאסרה על ידי בלניות שטענו שעלייה להר הבית היא מעשה אסור הלכתי. כך גם כלות ערב חופתן נתקלו בהתנגדות לטבילתן במקווה מאחר ובחרו להנשא בטקס קונסרבטיבי או רפורמי.

לאחר דיון בפני השופטים רובינשטיין, חיות ושוהם ניתן בעתירה צו על תנאי לפיהם המשיבים מתבקשים להשיב

בדרישה לטבול איסור שנכתב במעשה בית הדין שלה, כיון שהוא נכתב בחוסר סמכות, על ידי דן יחיד וללא כללי דיון תקינים. הבקשה נדחתה, והאישה ערערה לבית הדין הרבני הגדול. בית הדין הרבני הגדול סירב לטבול את ההגבלה, ושלח את האישה לבירור עובדתי של הנושא בהרכב מלא של בית הדין האזורי.

בעתירה המונחת בימים אלו בבג"צ (אשר הוגש בצירוף הארגונים קולך, מבוית סתום ומרכז רקמן לקידום מעמד האישה), אנו מבקשות להורות על ביטול ההגבלה הספציפית וכן שבית המשפט יורה כי במקרים של גירושין בהסכמה, בהם הצדדים לא העלו טיעונים בעניין ניאוף לשם הגירושין, אין לבית הדין סמכות לדון ולפסוק בנושאים אלו.

רצונם של בתי הדין למנוע "איסורי חיתון" בעתיד אינו יכול לבוא על חשבון זכויותיהם של המתדיינים בפניו לפרטיות ולצנעת חייהם, וגבולות הדיון תחומים לעניין הנתון לפניו. יצויין כי עמדתנו תואמת נוהג רווח בקרב בתי דין אורתודוקסיים בקהילות ישראל בתפוצות, שנמנעים מלכלול הגבלות נישואין במעשי בית הדין היוצאים תחת ידם בתיקי גירושין בהסכמה.

טבילת נשים פנויות במקווה: חופש הדת והפולחן, הזכות לשוויון ולפרטיות

עתירה נוספת של המרכז עוסקת במדיניות של הרבנות הראשית לפיה יש למנוע מנשים שאינן נשואות את הגישה למקוואות הציבוריים. העתירה הוגשה בעקבות פנייתה של פ', רווקה צעירה המעוניינת לטבול במקווה, שנתקלה שוב ושוב

כולל מסוג זה או אחר, עדיין יש ביכולתם של בתי המשפט ליתן מענה לרבות מהסוגיות הנובעות מהמצב הנוכחי, כפי שפירטנו בדוגמאות לעיל בענין הטיפול

בעגונות, הטיפול בגיורים, והטיפול בעתירות הנוגעות לזכויות האדם וחירויות הפרט. בימים אלה אנו שוקדות על פיתוח מאגר מידע מקוון שינגיש דוגמאות

וכלים בנושא תביעות נזיקין נגד סרבנות גט, וכן בסוגיות נוספות של דת, מדינה ואשה. בשאלות נוספות ולהרשמה לעדכוני מרכז צדק לנשים אפשר לפנות

אלינו בדוא"ל cwj@cwj.org.il וכן לעקוב אחרי הדף שלנו בפייסבוק: "מרכז צדק לנשים".

המשך מעמוד 44 / משפחה חדשה

אטרקטיביים תמיד לפוליטיקאים ולקובעי המדיניות בישראל ומשום כך הם נמנעים מלעסוק בהם באופן שוטף וקבוע. המשפחה, יש לזכור, היא מרכז חייו של כל אדם. היא מחייבת התייחסות ערכית מעמיקה. אי התייחסות או טיפול נוקשה ולקוי בה, עלול

להוות מכה אנושה לא רק לפרט אלא לחברה כולה. לצערי, הצורך להכיר בזכות האדם למשפחה נעלם לחלוטין בצלו של המאבק על צורת הנישואין ושימור הנוסחה הדתית. שימור שפירושו ויתור מדעת, על בחירה חופשית, המתחייבת בחברה דמוקרטית. בחירה חופשית של בן

הזוג מחד וקבלה והכרת המסד בזוגיות, באשר היא, מאידך. על מנהיגי ישראל ומוסדותיה להכיר בכך שמשפחה בונה חברה בונה מדינה, לא כסיסמה ריקה מתוכן אלא כעובדה קיימת ובעלת חשיבות חברתית-קהילתית וכלכלית בת-קיימא. תאים משפחתיים שאינם

מתפקדים כי השיטה אינה מאפשרת להם, הם חבית נפץ חברתית שעלולה להידלק בכל רגע. במציאות בה חיי משפחה מובילים לחיי מדינה מתחייב הדיון הציבורי הרחב יותר, לפיו יש לשמור על חוסנה של המשפחה הישראלית על מנת לשמור על חוסנה של המדינה כולה.

המשך מעמוד 46 / היעד: הקמת מרכז ליווי משפטי לנפגעי עבירה בחברה החרדית

בעבר וגם היום, היא שומעת לא פעם משפטים כגון: "לא יכול להיות שאבא פוגע בילד שלו", "לא יכול להיות שמורה פוגע בתלמיד שלו", "הילד הסכים, הוא נהנה מזה, איפה כאן הבעיה" והיא טוענת כי הדברים הללו נאמרים ממקום תמים. "יודעים לא יודעים" במגזר החרדי - כך היא מכנה את התופעה. ושוב, אנו חוזרות לעניין הבורות וכבר ברור, שאי אפשר ולא ניתן להסתתר מאחוריה. "את הבורות הזו אני מבקשת לעקור משורש, הבורות תתקטן, ההרתעה תגדל וכמות המקרים תתקטן בהדרגה, כך היא מאמינה. את הפעילות של המרכזים המתהווים מנהלות רבקה וענת ממשרדהן בשלב זה לפחות. הן עובדות "בבעירה" כפי שמגדירה זאת רבקה. הצוותים יורכבו מעורכי דין ועובדים סוציאליים שילוו את המתלוננים ומשפחותיהם ולפי הצורך והביקוש יתווספו אנשי מקצוע נוספים - פסיכולוגים, פסיכיאטרים, קרימינולוגים ומטפלים ייעודיים. כולם יהיו חרדים שבה ומדגישה רבקה. הן חושבות על פריסה ארצית. ראשית ירושלים ובני ברק ולאחריהן: אלעד, בית שמש וביתר עילית. השוני בתפיסות שבין החברות (החילונית והחרדית), בא לידי ביטוי

בדוגמה הבאה שנותנת לי רבקה: אדם חרדי שבמשך תקופה אנס נער שעבד אצלו. התיק טופל בתקופת התמחותה על-ידי עו"ד גלי פילובסקי מפרקליטות המדינה. על המקרה הוטל צו איסור פרסום, ובפרקליטות ביקשו להתירו, והצליחו. כוח ההרתעה בפרסום אינו קיים במגזר החרדי, אומרת לי רבקה, וזאת בשונה מאוד מפרסום בחברה החילונית. המדיה, כפי שחילונים רגילים לה, איננה כלי משפיע במגזר החרדי. חרדי המרצה עונש מאסר "נסע לחו"ל... במגזר החילוני "עושים רעש" כשעולה לכותרות פרשה מהמגזר החרדי. הידיעה איננה מגיעה למגזר החרדי, ואם כן מגיעה, אזי הדיה בקרב המגזר החרדי חלשים, אם בכלל. "אין מודעות בצד החוטא", אומרת לי רבקה, "ובאין מודעות, הבורות וההשתקה משחקות תפקיד ראשי. היצר הרע של הגנב קטן יותר מהיצר הרע של הפוגע מינית, וקל מאוד להיכשל. הפיתוי והנגישות קלים". בפנים חתומות היא אומרת לי: "אצלנו, אומרים 'יודעים ריבונם ומתכוונים למרוד בו וכאשר לא יודעים את ריבונם (את החוק), לא מתכוונים למרוד בו'. חשוב לי שידעו ש'אני אסתדר עם הקב"ה'

אין משמעוהו בהכרח, 'אני אסתדר עם השופט'. היא מוסיפה ומסבירה, "אין מצב שהשקט יימשך. צריך לעודד תלונות מצד נפגעי עבירה, ולשכנעם שבכך לא תיפגע משפחתם. בתקופה האחרונה מורגשת פתיחות מסוימת לסוגיה ואני מברכת עליה. מדברים וכותבים על הבעיה, וגם מצד רבנים מסוימים נראים ניצני שיתוף פעולה בניסיון להדברת הבורות והגברת המודעות". בזמן התמחותה, כתבה רבקה באחד הפורומים באינטרנט, ש"אצל החרדים לא הכל נקי". מבול התגובות הכועסות שקיבלה הלם בה, וגם בעלה, מני, "חטף" לא מעט ריקושטים מעצם עיסוקו בתקשורת במגזר החרדי. תגובתה בפורום הורדה, בסופו של דבר. היא שבה ומדגישה בפני, "אין התכחשות, הם באמת לא יודעים". המאמץ המלאכותי יש לציין, לשמור על צביון נקי בכל מחיר, גורם לנוקים בלתי הפיכים, בעיקר בנפגעים ובמשפחותיהם, מבלי שהם מודעים לעומק הנזק ולהשפעתו לאורך זמן. רבקה מדברת על חשיבותה של ההרתעה ותומכת בענישה ככלי יעיל, וכחוליה קריטית בתופעה המגונה שמדירה שינה מעיניה. **ההרתעות** מהגשת תלונה, פוגעת

פגיעה חמורה ביכולת **ההרתעה**, ומשחק המילים, היא מדגישה בפניי, לא היה מתוכנן. אני שואלת את רבקה היכן היא רואה את עצמה בעוד חמש שנים. "כל יום מוביל אותי למקום חדש. דברי אתי בעוד חמש שנים. המוטו והאג'נדה יישארו ככל הנראה זהים - אף אחד ושום דבר לא עומדים בדרכי, חוץ מהקב"ה". ובקריצה מוסיפה: "אולי סופרת... אם ג'ון גרישם יכול, גם אני יכולה". שאלה אחרונה, ויכול וצריך היה שתהא הפותחת - מדוע הסכמת להתראיין לביטאון וכיצד זה תגיב החברה בה את חיה לחשיפה הלא מקובלת הזו שלך ושל אמונותייך? ורבקה, כמו רבקה, עונה לי ברייה מכוונת היטב: "אין לי בעיה להשמיע את קולי, להביע את דעותיי, והחשיפה יכולה לקדם במידה לא מבוטלת את פרויקט הקמת המרכז אליו נשואות עיני ובו מירב עשייתי", ומסכמת: "נשלחת אלי ויש לכך סיבה. הקב"ה מצרף מחשבה למעשה".